

היריב הפוליטי כאישה "בלתי-נשלטת": ייצוג מגדרי של גוף, קול ומרחב בסאטירה הטלוויזיונית בישראלית ד"ר דוד לוי

תקציר

הסאטירה נועדה לתרום לשינוי תודעתי באמצעות השילוב בין אמירה חברתית על אודות המציאות לבין ייצוג שמרחיק את עצמו בכוונה תחילה מריאליזם. עבודה זו נועדה להציב סייגים ליכולתה של תוכנית סאטירה טלוויזיונית של זמן צפיית שיא בהגשמת מטרה זו: בכוונתי לטעון כי קשיים שמקורם בתרבות המקומית המקרינה הן על יוצרי הסאטירה הן על שוק הצרכנים שהם פונים אליו, פוגמים במידות החופש וההעזה שהסאטירה זקוקה להם. ניתוח אייטמים סאטיריים מלמד עד כמה הם קשורים למבני עומק מיתיים-לשוניים, למשל למבנים המציבים "גבריות" ו"נשיות" כדיכוטומיה מהותית ולא כרצף.

במאמר זה אתייחס באמצעות ניתוח סמיוטי מבני לאייטמים בתוכנית "ארץ נהדרת" – תוכנית הסאטירה הפופולרית ביותר בערוצי הטלוויזיה המסחרית של ישראל. באייטמים אלו מנסים הכותבים והמופיעים להתריע מפני מציאות, שבה קבוצת שוליים אלימה מאיימת לערער את הסדר החברתי ולקבול על חוסר היכולת של המוסדות הדמוקרטיים לעצור מבעדם. כפי שאראה, אמירה ביקורתית זו נתמכת בהנחות יסוד הגמוניות על אודות יחסי מגדר, שהיוצרים פועלים לביצורן, גם אם בלא משים. אצביע אפוא על חשיבות ההבחנה בניתוח הסאטירה בין הרובד המניפסטי – המסר הגלוי – לבין המנגנונים הסמיוטיים והנרטיביים התומכים בהעברתו. הבחנה זו רלוונטית במיוחד לניתוח אותם תכני תקשורת המונים, שהיוצרים נזהרים בהם מלפגוע יתר על המידה בתודעה הקולקטיבית של קהליהם.

* ד"ר דוד לוי מרצה בכיר בבית הספר לתקשורת המסלול האקדמי המכללה למנהל, ומרכז קורסים בתוכנית ללימודי תרבות ולימודי דמוקרטיה באוניברסיטה הפתוחה ddnsle@gmail.com